

Prava djeteta – naša zajednička odgovornost

unicef
za svako dijete

INSTITUT ZA RAZVOJ
PREDŠKOLSKOG UČENJA
I OBRAZOVANJA
INSTITUT ZA RAZVOJ
PREDŠKOLSKOG ODGOVORNO
OBRAZOVANJE
INSTITUT ZA RAZVOJ
PREDŠKOLSKOG UČENJA
I OBRAZOVANJA
INSTITUT ZA RAZVOJ
PREDŠKOLSKOG ODGOVORNO
OBRAZOVANJE

PEI UNIVERSITY IBERCANTON
INSTITUTE OF SARAJEVO CANTON
ACTING AND INSTITUTION

Impresum

Izdavač

JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo

Za izdavača

Senada Salihović, direktorica JU Instituta za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo

Autorice

1. Alina Karović-Rahimić, JU "Šesta osnovna škola"
2. Eldina Dizdar JU OŠ "Isak Samokovlija"
3. Lemana Terzimehić, JU OŠ "Hrasno"
4. Selma Karović, JU OŠ "Malta"

Urednica

Šaljić Hatidža, JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo

Priručnik je nastao kao rezultat zajedničkog rada JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo i UNICEF-a u Bosni i Hercegovini pri realizaciji projekta "Prava djeteta – naša zajednička odgovornost".

Sadržaj priručnika isključiva je odgovornost navedenih autorica, članica Projektnog tima i Radne grupe i ne mora nužno predstavljati stavove UNICEFA-a.

Projektni tim – JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo

1. Samela Alagić
2. Altijana Alić
3. Ines Vlahovljak
4. Hatidža Šaljić
5. Maja Srzić
6. Amela Halilović

Radna grupa za izradu nastavnih materijala:

1. Alina Karović-Rahimić, JU "Šesta osnovna škola"
2. Eldina Dizdar JU OŠ "Isak Samokovlija"
3. Lemana Terzimehić, JU OŠ "Hrasno"
4. Selma Karović, JU OŠ "Malta"
5. Daniela Božinović, JU OŠ "Grbavica I"
6. Samra Guhdija, JU OŠ "Osman Nakaš"
7. Arijana Osmanović Štukan, JU OŠ "9. maj"
8. Aida Bešić, JU OŠ "Sokolje"
9. Ajla Subašić, JU OŠ "Safvet-beg Bašagić"
10. Meliha Branković, JU OŠ "Kovačići"
11. Mirjana Jovanović-Halilović, JU "Srednja medicinska škola"

Napomena: Izrazi koji su napisani samo u jednom gramatičkom rodu odnose se podjednako na ženski i muški rod.

POGLAVLJE I

„Prava djeteta u teoriji i svakodnevici“

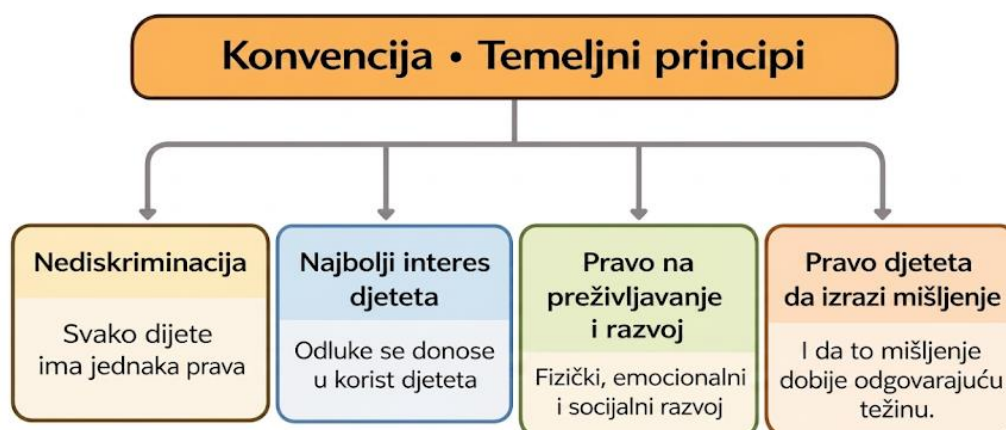
Od učenika kao „prazne posude“ do učenika kao aktivnog nosioca prava — promjena paradigme koja mijenja sve.

1. Prava djeteta u savremenom školskom kontekstu

Razumijevanje prava djeteta predstavlja temelj savremenog odgojno-obrazovnog sistema. Škola nije samo mjesto prenošenja znanja, već prostor u kojem djeca razvijaju osjećaj dostojanstva, odgovornosti i aktivnog učešća u zajednici.

Pitanja za razmišljanje tokom čitanja ovog poglavlja

1. Da li učenici u mom odjeljenju znaju koja prava imaju — ne samo teoretski, već kao nešto što mogu primijeniti danas?
2. Kada su posljednji put moji učenici donijeli odluku koja je zaista promijenila nešto u njihovom školskom životu?
3. Da li postoji učenik u mom odjeljenju čiji glas čujem rjeđe od ostalih? Zašto? Šta mogu promijeniti?
4. Kako razlikujem stvarnu participaciju od prividnog pitanja „Šta vi mislite?“ bez stvarnih posljedica?

(UN. 1989.)

Države članice obavezne su u najvećoj mogućoj mjeri osigurati uslove za preživljavanje i razvoj djeteta, priliku da djeca izraze svoje mišljenje o stvarima koje utječu na njihov život i da se tom mišljenju da odgovarajuća težina (UNICEF, Hrvatska, n.d.).

Kroz decenije, mijenjao se odnos prema pravima djeteta. Od deklarativnog podučavanja o dječjim pravima do aktivnog učešća u ostvarivanju i zaštiti prava djeteta. Djeca bi trebala znati koja prava imaju, ali trebaju također naučiti kako ih cijeniti, koristiti, ostvariti i zaštititi. Poticati djecu da to učine, izazov je za učitelja da kreira okruženje u kojem vladaju demokratija i ljudska prava.

Izvor: UNICEF

1.1. Tri stuba savremene škole

Šta je škola dužna osigurati?

Savremena škola ne posmatra učenika kao pasivnog primaoca znanja, već kao aktivnog učesnika u procesu učenja. Upravo zato ostvarivanje prava djeteta u školi počiva na nekoliko ključnih principa koji oblikuju školsku praksu.

Svjedočimo promjeni paradigme. U tradicionalnom obrazovnom sistemu učenik je bio „prazna posuda“ koju je samo trebalo napuniti znanjem i činjenicama. U savremenom odgojno-obrazovnom sistemu učenik je aktivni nosilac prava.

TRADICIONALNO	vs.	SAVREMENO
Učenik kao „prazna posuda“	→	Učenik kao aktivni nosilac prava
Deklarativno znanje o pravima	→	Aktivno ostvarivanje prava
Pasivni posmatrač	→	Ravnopravni, aktivni učesnik

“Poticati djecu da ostvaruju svoja prava — izazov je za učitelja da kreira okruženje u kojem vladaju demokratija i ljudska prava.”

Konvencija o pravima djeteta nameće školskim institucijama tri neodvojive obaveze. Nije dovoljno ispuniti samo jedan stub — ravnoteža sva tri čini školu mjestom dostojanstva.

KVALITETNO OBRAZOVANJE	NULTA TOLERANCIJA NA NASILJE	STVARNA PARTICIPACIJA
Svaki učenik ima pravo na pristup znanju, resursima i stručnoj podršci — prilagođenoj njegovim specifičnim potrebama, tempu i stilu učenja.	Sigurno fizičko i digitalno okruženje. Svaka vrsta diskriminacije, vršnjačkog nasilja i zanemarivanja mora biti prepoznata, spriječena i sankcionisana.	Učenici nisu uključeni pro forme. Vijeće učenika mora biti platforma za ravnopravno donošenje odluka — od školskih pravila do planiranja aktivnosti.

Obrazovni sistem se mora prilagoditi specifičnim potrebama djece, tempu rada, stilovima učenja i mogućnostima. Cilj demokratskog građanstva je aktivni građanin koji želi i može sudjelovati u demokratskoj zajednici. Stoga odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava snažno naglašava učenje putem aktivnosti i rješavanja zadataka. Školska zajednica se promatra kao sfera autentičnog iskustva gdje mladi ljudi mogu naučiti kako sudjelovati u demokratskom donošenju odluka te mogu preuzeti odgovornost u ranoj dobi. (Living democracy, n.d.)

Izvor: UNICEF

1.2. Mapa principa

Četiri temeljne obaveze prema djetetu

Konvencija nije samo dokument — to je okvir za svakodnevne pedagoške odluke. Evo kako se njeni principi direktno prevode u školsku praksu.

NEDISKRIMINACIJA • Jednaki pristup svim školskim aktivnostima • Uočavanje i prekidanje obrazaca diskriminacije • Inkluzivni jezik i materijali u nastavi	NAJBOLJI INTERES DJETETA • Prilagoditi sistem djetetu, ne dijete sistemu • Inkluzivno obrazovanje kao konkretni odgovor • Različiti stilovi učenja kao norma, ne izuzetak
PRAVO NA RAZVOJ • Socijalno-emocionalno učenje u nastavi • Projektna i iskustvena nastava • Demokratsko građanstvo kao praksa	PRAVO GLASA • Vijeće učenika s realnom moći odlučivanja • Izbjegavanje „prividne participacije“ • Učenici su ko-kreatori školskih pravila

1.3. Pedagoški alati

Konkretni koraci za nastavnike

Pitanje za čitatelja/čitateljicu

Kako možete obezbijediti aktivnu participaciju učenika u školi?

Teorija je temelj — ali škola se gradi praksom. Evo nekih konkretnih primjera kojima nastavnik svakodnevno ostvaruje dječija prava.

MAPIRANJE PRAVA Učenici izrađuju mapu prava i prepoznaju koja prava nedostaju u svakodnevnom školskom životu.	RAZREDNI UGOVOR Kreiranjem razrednog ugovora učenici uviđaju realan model demokratije u maloj zajednici.	VRŠNJAČKA MEDIJACIJA Uz podršku nastavnika učenici su medijatori u vršnjačkim sukobima.
---	--	---

1.4. Za nastavnika — Samorefleksija i provjera prakse

Ostvarivanje prava djeteta počinje u glavi nastavnika. Ovaj dio je posvećen profesionalnoj introspekciji.

Provjerite svoju praksu ✓

- ☐ Učenici znaju koja prava imaju prema Konvenciji
- ☐ Razredna pravila kreirana su zajedno s učenicima
- ☐ Svaki učenik ima mogućnost da izrazi mišljenje bez straha
- ☐ Prijedlozi Vijeća učenika dobijaju povratnu informaciju
- ☐ Nastava je prilagođena različitim stilovima i tempu učenja
- ☐ Protokol za prijavu nasilja je poznat svim učenicima
- ☐ Redovno reflektiram vlastitu pedagošku praksu

Pitanja za samorefleksiju — sekcija 1

1. Da li u svom razredu zaista uvažavam mišljenje učenika ili samo govorim o pravu na izražavanje mišljenja?
2. Da li moji učenici mogu slobodno iznijeti stav bez straha od ismijavanja?
3. Da li pravila u razredu nastaju uz učešće učenika ili su isključivo nametnuta?
4. Kako reagujem kada učenik izrazi drugačije mišljenje od očekivanog?

2. Zašto prava djeteta ne smiju biti svedena na simbolično „obilježavanje“

Prava djeteta u praksi: od simboličnog obilježavanja do razvoja životnih vještina

Pitanja za razmišljanje tokom čitanja ovog poglavlja

1. Kako prepoznajem razliku između „obilježavanja“ prava djeteta i njihovog stvarnog življenja u školi?
2. Da li naša škola ima mehanizme koji djeci zaista omogućavaju da prijave kršenje prava?
3. Koje konkretne promjene mogu uvesti u svoju praksu već sljedeće sedmice?
4. Kako učenike učim da prepoznaju situacije u kojima su im prava ugrožena?

“U svim aktivnostima koje se tiču djece, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne institucije socijalne zaštite, sudovi, upravni organi ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta mora biti primarna briga.”

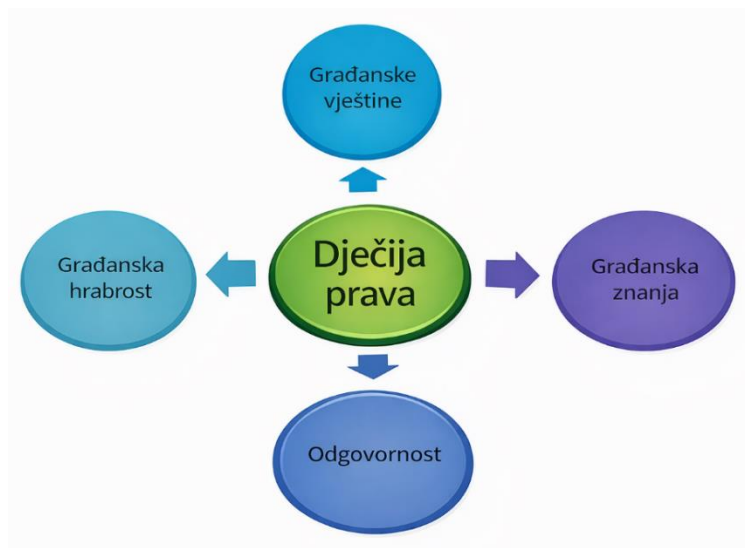
— UN Konvencija o pravima djeteta, 1989.

Prava djeteta su neizostavan segment naše svakodnevnice i osnova za izgradnju i unapređenje demokratskog društva. Ne smiju biti svedena na jedan dan obilježavanja prava djeteta u kalendaru, kreiranje i postavljanje panoa u školskom hodniku ili slikanje radova. Kada se o dječijim pravima govori samo povodom Dana dječijih prava ili Dana ružičastih majica, postoji opasnost da ona ostanu na nivou (ne)zapamćenih osnovnih pojmova bez stvarne primjene i kritičkog razmišljanja o pravima — odnosno „mrtvo slovo na papiru“.

Nužno je svakodnevno govoriti o aktivnom učešću, odgovornosti i razvoju kompetencija potrebnih za život u demokratskom društvu. Upravo zato je važno da se prava djeteta poučavaju kroz radionice koje razvijaju konkretne vještine, a ne samo kroz teorijsko upoznavanje sa konvencijom i imenovanje dječijih prava. Upravo takav pristup omogućava ciklus radionica nastalih u okviru projekta „Prava djeteta — naša zajednička odgovornost“, koji omogućava da se prava djeteta uče kroz iskustvo, dijalog, kreativnost i rješavanje stvarnih situacija.

JU OŠ „Osman Nakaš“, VI 3

2.1. Prava djeteta su zakonska obaveza

Prava djeteta su zakonske norme koje Konvencijom o pravima djeteta, između ostalog, garantuju svakom djetetu sigurnost, obrazovanje, zaštitu, zdravstvenu zaštitu i pravo da bude saslušano. Kada prava djeteta svedemo na simbolično obilježavanje, rizikujemo da ih pretvorimo u prazne riječi te da dijete, ali i roditelj, nije u mogućnosti prepoznati situacije u kojim su prava djeteta narušena, niti upotrijebiti mehanizme zaštite svojih prava.

Važno je podučavati učenike o njihovim pravima, ali još važnije podučiti ih da kritički promišljaju o svakodnevnim situacijama u kojim su prava djeteta ugrožena. Također, potrebno je osnažiti ih i ohrabriti da djeluju u takvim situacijama.

Primjer iz prakse

Ukoliko dijete zna da ima „pravo na privatnost“, ali ne zna uočiti situacije u kojim je privatnost ugrožena, i ne zna iskoristiti mehanizme zaštite vlastite ili tuđe privatnosti, onda možemo reći da nažalost nismo uspjeli u podučavanju učenika o njihovim pravima.

Prava djeteta nisu samo simbol ili fraza nego naša svakodnevna obaveza.

2.2. Uključivanje učenika u dijalog o pravima djeteta

“Participacija djece nije samo pravo samo po sebi; ona je i sredstvo ostvarivanja svih drugih prava.”

— **Lansdown, G. Every Child’s Right to be Heard, UNICEF**

Da li je moguće govoriti o pravima djeteta bez uključivanja djece? Naravno da nije i takvu praksu treba izbjegavati. Odrasle osobe ne razmišljaju na način na koji razmišlja jedno dijete, ne tišti ih ono što tišti jedno dijete, ne promišljaju o mnogim stvarima o kojima promišlja dijete.

Stoga, djeca trebaju biti aktivno uključena u ovu tematiku, u školskim zajednicama, kroz časove odjeljenske zajednice, različite nastavne predmete, vannastavne aktivnosti, Vijeće učenika i saradnju sa lokalnom zajednicom.

Pravo na mišljenje (član 12. Konvencije) jedno je od najvažnijih, ali i najčešće zanemarenih prava.

Termometar participacije učenika

Participacija učenika može imati različite nivoe — od simbolične do stvarne. Razmislite gdje se najčešće nalazi praksa u vašoj učionici.

Nivo participacije	Opis
Simbolična participacija	Učenici se pitaju za mišljenje, ali se ono rijetko uzima u obzir.
Ograničeno učešće	Učenici učestvuju u manjim odlukama (npr. izbor teme projekta).
Zajedničko odlučivanje	Nastavnik i učenici zajedno donose pravila i planiraju aktivnosti.
Stvarna participacija	Učenici imaju realan uticaj na odluke koje se tiču njihovog školskog života.

Razmislite

Na kojem nivou participacije se najčešće nalazi vaš razred?

Djeca jedino razvijanjem kritičkog mišljenja i pravom da ga izraze mogu ukazati na nedostatke koje su uočili u svom okruženju a tiču se njihovih prava. To je osnova za kreiranje okruženja koje će razvijati puni potencijal svakog djeteta i okruženja u kojem će svako dijete biti uključeno, a ne marginalizirano. Ujedno predstavlja i bazu za podučavanje odgovornog, pravednog i aktivnog građanina u budućnosti.

Aktivnost za razred: Krug razgovora

Jednom sedmično organizujte „krug razgovora“ u kojem svako dijete ima pravo da govori bez prekidanja. Predložite temu vezanu za prava u školi (npr. pravedno ocjenjivanje, učešće u odlučivanju, osjećaj sigurnosti).

🎯 **Cilj:** Ostvariti pravo na participaciju i ojačati osjećaj pripadnosti. I povučenija djeca počinju izražavati svoje mišljenje.

2.3. Od obilježavanja ka djelovanju

“Nema jasnijeg pokazatelja duše društva od načina na koji postupa prema svojoj djeci.”

— Nelson Mandela

Obilježavanje ima smisla samo ako ima jasan cilj i strukturu aktivnosti i podsjeća učenike i odrasle na trajnu odgovornost. Umjesto da se prava djeteta spominju jednom ili dva puta godišnje, potrebno je:

- redovno uključivati djecu u donošenje odluka u školi
- razvijati programe prevencije nasilja
- osigurati jednak pristup obrazovanju
- educirati odrasle o dječijim pravima
- razvijati mehanizme prijave i zaštite

Prava djeteta nisu svečanost, priredba, oslikan plakat ili ukrašen pano, majice i baloni — ona su obaveza svih sudionika u zajednici.

Ako ih svedemo na simboliku, umanjujemo njihovu vrijednost. Ako ih živimo svakodnevno, gradimo društvo koje djecu ne štiti samo riječima, nego i djelima.

Poštivanje prava djeteta podrazumijeva kulturu poštovanja – u porodici, školi i društvu.

Izvor: Unicef

Kviz samoprocjene za nastavnike

Prije nego započnete podučavanje o pravima djeteta, uradite kratki kviz. Razmislite i objektivno odgovorite na postavljena pitanja.

Odgovorite na sljedeća pitanja sa DA ili NE.

1. Da li u svom odjeljenju zaista uvažavam mišljenje učenika?
2. Da li učenici mogu slobodno iznijeti svoje mišljenje bez straha od ismijavanja?
3. Da li mirno i otvoreno prihvatam kada učenik izrazi drugačije mišljenje od očekivanog?
4. Da li učenici učestvuju u dogovaranju pravila ponašanja u razredu?
5. Da li učenike učim i njihovim odgovornostima koje proizlaze iz prava?
6. Da li svojim ponašanjem pokazujem poštovanje, toleranciju i pravednost prema svim učenicima?
7. Da li podstičem uvažavanje različitosti među učenicima (kulturoloških, socijalnih, razvojnih)?
8. Da li u odjeljenju podstičem empatiju i vršnjačku podršku među učenicima?

Rezultati kviza

1–2 odgovora DA 😞!

U vašem odjeljenju prava djeteta se vjerovatno nedovoljno poštuju. Razmislite o promjenama u načinu komunikacije, donošenju pravila i uključivanju učenika u procese odlučivanja.

3–5 odgovora DA 😊?

U vašem odjeljenju postoje elementi poštovanja prava djeteta, ali ima prostora za unapređenje. Razmislite kako još više uključiti učenike i razvijati kulturu međusobnog poštovanja.

6–7 odgovora DA 😊✓

U vašem odjeljenju se uglavnom poštuju prava djeteta. Nastavite razvijati atmosferu povjerenja, dijaloga i uvažavanja.

8 odgovora DA 🌟✓

U vašem odjeljenju se u velikoj mjeri njeguje kultura poštovanja prava djeteta. Vaš pristup i kreiranje pozitivne klime u odjeljenju može biti primjer dobre prakse.

3. Uloga nastavnika, škole i zajednice u zaštiti i promociji prava djeteta

Pitanja za razmišljanje tokom čitanja ovog poglavlja

1. Koja je moja konkretna uloga u zaštiti prava djeteta van nastavnog časa?
2. Da li naša škola ima jasan protokol postupanja kada se prepozna kršenje prava?
3. Kako porodica može biti partner — a ne prepreka — u promociji prava djeteta?
4. Postoji li primjer u mojoj školi gdje je zajedničko djelovanje škole, porodice i zajednice dalo rezultate?

Zaštita i promocija prava djeteta zahtijevaju zajedničko i usklađeno djelovanje svih aktera odgojno-obrazovnog procesa. U skladu sa Konvencijom o pravima djeteta, škola je dužna osigurati okruženje u kojem se poštuju dostojanstvo, sigurnost i pravo svakog učenika na razvoj i učešće. Prava djeteta ne ostvaruju se samo kroz dokumente i pravila, već kroz svakodnevne odnose, komunikaciju i pedagošku praksu.

3.1. Uloga nastavnika

Nastavnik ima neposrednu i svakodnevnu odgovornost za ostvarivanje prava djeteta u razredu. Njegova uloga danas nadilazi prenošenje znanja i uključuje podršku emocionalnom i socijalnom razvoju učenika.

Nastavnik:

- stvara sigurno i podsticajno okruženje
- podstiče izražavanje mišljenja
- reaguje na znakove ugroženosti
- razvija kulturu dijaloga i tolerancije
- surađuje sa stručnim timom i roditeljima

Promjena uloge nastavnika u savremenom obrazovanju

Tradicionalna uloga	Savremena uloga
Prenosilac znanja	Mentor
Autoritet	Partner u učenju
Kontrolor	Podrška
Predavač	Facilitator

Studija slučaja iz učionice

Tokom časa diskusije o pravilima ponašanja u razredu, jedan učenik predlaže da se uvede pravilo da niko ne smije prekidati drugog dok govori. Nekoliko učenika se počinje smijati i komentarisati kako to „nije važno pravilo“. Nastavnik prekida raspravu i predlaže da razred zajedno razmisli zašto je važno poštovati pravo svakog učenika da izrazi svoje mišljenje.

Nakon kratkog razgovora učenici zaključuju da bi takvo pravilo moglo pomoći da se svi osjećaju sigurnije kada govore pred drugima. Razred odlučuje da ovo pravilo uključi u razredni dogovor.

- Pitanje za razmišljanje

Kako biste vi reagovali u ovoj situaciji?

Vježba: Mapa moje uloge

Napišite tri konkretne situacije iz prošle sedmice u kojima ste djelovali kao mentor, partner u učenju ili facilitator. Za svaku situaciju: šta je bio rezultat? Šta biste možda promijenili?

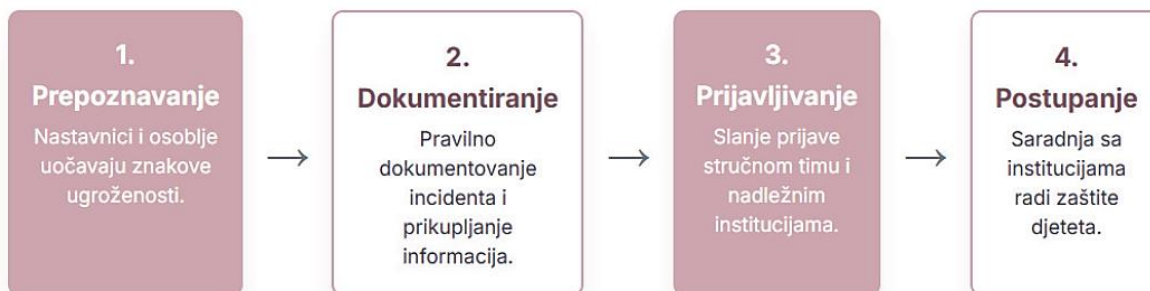
3.2. Uloga škole

Škola kao institucija mora imati jasne mehanizme zaštite djece i razvijati kulturu poštovanja, sigurnosti i inkluzije. To podrazumijeva:

- definisane protokole postupanja
- rad stručnog tima
- kontinuirano stručno usavršavanje
- uključivanje učenika u donošenje odluka
- saradnju s roditeljima i lokalnim institucijama.

Proces zaštite djeteta: Od prepoznavanja do postupanja

Dijagram toka prikazuje korake koje škola poduzima u ovakvim situacijama.

Škola koja sistematski promoviše prava djeteta razvija pozitivnu školsku klimu, jača osjećaj sigurnosti i podstiče aktivno učešće učenika u školskom životu.

3.3. Uloga porodice i zajednice

Porodica i lokalna zajednica predstavljaju ključne partnere škole. Njihova saradnja osigurava kontinuitet podrške i omogućava pravovremeno reagovanje u interesu djeteta.

Partnerstvo škole, porodice i lokalne zajednice predstavlja temelj uspješne zaštite dječijih prava i važan faktor u izgradnji sigurnog i podržavajućeg okruženja.

Pitanja za razmišljanje — sekcija 3

1. Koji je jedan konkretan korak koji mogu napraviti sljedeće sedmice da osnažim saradnju s roditeljima?
2. Kako uključujem roditelje u razgovor o pravima djeteta — ne samo u slučajevima problema?
3. Postoji li učenik u mom razredu koji je posebno ranljiv i zahtijeva veću pažnju? Šta sam poduzeo/la?
4. Da li znaju svi članovi našeg kolektiva koji su protokoli kada se prepozna ugroženost djeteta?

4. Škola kao sigurno, inkluzivno i podsticajno okruženje

Pitanja za razmišljanje tokom čitanja ovog poglavlja

1. Koje karakteristike školskog okruženja jasno pokazuju poštovanje prava djeteta?
2. U kojoj mjeri djeca učestvuju u donošenju odluka koje ih se tiču?
3. Kako izgleda razredna kultura koja uvažava prava djeteta?
4. Zašto je važno razgovarati sa djecom o različitostima, cijeniti i uvažavati razlike među njima?

Prema UN Konvenciji o pravima djeteta, djeca imaju pravo da budu prepoznata kao društveni akteri od početka svog života, u skladu sa svojim posebnim interesima, sposobnostima i ranjivostima.

Škola kao sigurno, inkluzivno i podsticajno okruženje doprinosi djetetovom blagostanju, identitetu i socio-emocionalnom razvoju. Okruženje koje promovira kvalitetne međuvršnjačke odnose povezano je sa djetetovim uspješnim intelektualnim razvojem, visokim samopouzdanjem, dobrim mentalnim zdravljem i kvalitetnim školskim uspjehom.

4.1. Karakteristike sigurnog, inkluzivnog i podsticajnog okruženja

Sapon – Shevin (1999) navodi da u školi ili razredu zajednica znači mjesto gdje:

- je sigurno biti ono što jesi
- postoji otvorena komunikacija
- se o individualnim interesima i potrebama otvoreno govori
- postoji uzajamna naklonost
- postoje zajednički ciljevi i zadaće
- se djeca potiču da jedni drugima pomažu
- postoji uzajamna povezanost i povjerenje

4.2. Sigurna škola — tri dimenzije

Fizička sigurnost	Emocionalna sigurnost	Psihološka sigurnost
Jasne procedure zaštite od nasilja, preventivni programi, brza i pravedna reakcija na neprihvatljivo ponašanje.	Dijete se ne ismijava zbog greške, učitelj reaguje bez ponižavanja, razred njeguje međusobno poštovanje.	Dijete smije izraziti svoje mišljenje, pitanja se ohrabruju, razlika u mišljenju se poštuje.

4.3. Inkluzivno okruženje — uvažavanje različitosti

Inkluzija podrazumijeva poštovanje svih različitosti: sposobnosti, jezika, kulture, porodičnih okolnosti, socio-ekonomskog statusa i temperamenta. Inkluzivno okruženje uključuje diferencirane zadatke, fleksibilne metode rada, kooperativno učenje, individualiziranu podršku i prilagođene oblike vrednovanja.

Aktivnost: Anonimna anketa o osjećaju sigurnosti

Jednom mjesečno zamolite učenike da anonimno ocijene (od 1 do 5): koliko se osjećaju sigurno u razredu, koliko slobodno iznose mišljenje, i u kojoj mjeri osjećaju da su njihovi prijedlozi uzeti u obzir.

📌 **Rezultati će vam pokazati konkretne oblasti za unapređenje i pomoći da pratite napredak tokom školske godine.**

4.4. Podsticajno okruženje — škola koja osnažuje

Podsticajno okruženje razvija samopouzdanje, osjećaj kompetentnosti, autonomiju i unutrašnju motivaciju. Djeca napreduju kada su zadovoljene tri osnovne psihološke potrebe: potreba za pripadanjem, potreba za kompetentnošću i potreba za autonomijom.

Pitanja za razmišljanje — sekcija 4

1. Koje konkretne promjene u rasporedu sjedenja, grupnom radu ili pravilima razreda mogu povećati osjećaj sigurnosti?
2. Kako prepoznam koji učenici se osjećaju isključeno i šta poduzimam?
3. Da li površno slušam ili zaista čujem šta mi učenici govore o svom iskustvu u školi?

5 PRINCIPA ŠKOLE KOJA POŠTUJE PRAVA DJETETA

- Poštovanje dostojanstva svakog učenika**
Svako dijete ima pravo da bude prihvaćeno, uvaženo i zaštićeno od diskriminacije, nasilja i ponižavanja.
- Sigurno i podsticajno okruženje za učenje**
Škola treba biti mjesto u kojem se učenici osjećaju sigurno, slobodno postavljaju pitanja i uče bez straha od greške.
- Aktivno učešće učenika u školskom životu**
Djeca imaju pravo da izraze svoje mišljenje i učestvuju u donošenju odluka koje se odnose na njihov život u školi.
- Uvažavanje različitosti i inkluzija**
Svako dijete ima pravo na obrazovanje koje uvažava njegove sposobnosti, potrebe i individualne razlike.
- Partnerstvo škole, porodice i zajednice**
Zaštita i promocija prava djeteta zahtijeva saradnju nastavnika, roditelja i šire zajednice.

Završna pitanja za razmišljanje

1. Koji od 5 principa je u vašoj školi najjače zastupljen — i koji je najveći izazov?
2. Kako biste kolegama objasnili razliku između „deklarativnog poštivanja“ i stvarnog življenja prava djeteta?
3. Koji konkretan korak ćete napraviti do kraja ovog školskog polugodišta?
4. Kako ćete znati da ste uspjeli? Koji bi bio znak promjene u vašem razredu?

POGLAVLJE II

Naučili smo na radionici – primijenili u učionici

Od učenja o pravima djeteta ka njihovoj svakodnevnoj primjeni u učionici.

Ovo poglavlje donosi pregled konkretnih aktivnosti i radionica koje su osmišljene i realizirane s ciljem da prava djeteta postanu vidljiva, razumljiva i primjenjiva u svakodnevnom školskom životu. Radionice nisu zamišljene kao izdvojeni događaji, već kao most između teorije i prakse – ono što se razvija kroz zajednički rad, prenosi se u učionicu i postaje sastavni dio nastavnog procesa.

Kroz igru, diskusiju, kreativne zadatke i refleksiju, učenici imaju priliku da prava djeteta ne samo upoznaju, već i dožive kao dio vlastitog iskustva. Na taj način učenici razvijaju osjećaj sigurnosti, odgovornosti i pripadnosti, ali i spremnost da aktivno učestvuju u izgradnji pozitivne razredne zajednice.

Svaka radionica u ovom poglavlju predstavljena je kroz kratak i jasan prikaz i QR kod koji vodi do radionica i dodatnih materijala. Na taj način nastavnicima se omogućava jednostavna i brza primjena predloženih aktivnosti u vlastitom radu.

Cilj ovog poglavlja je da posluži kao praktični vodič – zbirka inspirativnih i primjenjivih primjera koji nastavnicima olakšavaju da prava djeteta uključe u svakodnevnu nastavnu praksu i učine ih dijelom života razreda.

Radionice kroz četvrti, peti, šesti razred

OPĆE TEME RADIONICA <i>Razred</i>	1. Uvod u dječija prava	2. Kako prepoznati kada su prava ugrožena ili prekršena	3. Načini kako učenici mogu ostvariti i zaštititi svoja prava u školi	4. Važnost učešća i izražavanja mišljenja	5. Vršnjačka podrška i tolerancija
IV (podteme)	4.1. Upoznaj svoja prava	4.2. Nepravda boli	4.3. Moja škola, moje pravo na poštovanje!	4.4. Moje mišljenje mijenja stvari!	4.5. Prijatelj pruža ruku!
V (podteme)	5.1. Prava u svakodnevnom životu	5.2. Prava su ugrožena — Vrijeme je za reakciju	5.3. Tim pravde — Zajedno činimo promjenu	5.4. Glas učenika mijenja školu	5.5. Ruka podrške — Zajedno smo jači!
VI (podteme)	6.1. Dječija prava i svijet oko nas	6.2. Prava na papiru — a u stvarnosti?	6.3. Zaštititi svoja prava — budi odgovoran učenik škole	6.4. Tvoje mišljenje mijenja svijet — počni od svoje škole	6.5. Ja sam tu za tebe — vršnjačka podrška u praksi

IV RAZRED

4. razred osnovne škole

Ovo poglavlje donosi pregled radionica osmišljenih za učenike četvrtog razreda. Radionice su zamišljene kao most između teorije i prakse — ono što se nauči u zajedničkom radu prenosi se u učionicu i postaje dio nastavnog procesa. Cilj je da prava djeteta budu življena iskustva: kroz igru, diskusiju, kreativne zadatke i refleksiju.

Pregled radionica

IV	1. UVOD U DJEČIJA PRAVA	2. PREPOZNATI UGROŽENA PRAVA	3. NAČINI ZAŠTITE PRAVA	4. VAŽNOST UČEŠĆA I MIŠLJENJA	5. VRŠNJAČKA PODRŠKA
	4.1. Upoznaj svoja prava	4.2. Nepravda boli	4.3. Moja škola, moje pravo na poštovanje	4.4. Moje mišljenje mijenja stvari	4.5. Prijatelj pruža ruku

Radionica dostupna na QR kodu

Skenirajte kod kamerom telefona ili QR čitačem za pristup radionicama, radnim listovima i dodatnim materijalima za radionice.

1.

UVOD U DJEČIJA PRAVA

4.1. Upoznaj svoja prava

Djeca u četvrtom razredu počinju bolje razumijevati svijet oko sebe, pa je pravo vrijeme da upoznaju osnovna dječija prava. Poznavanjem svojih prava učenici razvijaju samopouzdanje, osjećaj sigurnosti i spremnost da zatraže pomoć kada im je potrebna. Uče razlikovati prava, želje i potrebe i razvijaju poštovanje prema drugima.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici kroz igru, razgovor i kreativne aktivnosti upoznaju osnovna dječija prava i uče razlikovati prava, potrebe i želje. Aktivnosti potiču učenike da razmišljaju o vlastitoj sigurnosti, odgovornosti i međusobnom poštovanju, te da naučeno primjenjuju u svakodnevnim situacijama u školi.

AKTIVNOSTI

Vođena fantazija	Oluja mozga: Pravo / Potreba / Želja	Putovanje kroz Zemlju prava	Drvo prava	Kviz: Dječija prava	Istraživački zadatak
------------------	--	-----------------------------------	------------	------------------------	-------------------------

Primjeri iz prakse

JU OŠ "Umihana Čuvidina", IV4

2.

KAKO PREPOZNATI KADA SU PRAVA UGROŽENA ILI PREKRŠENA 4.2. Nepravda boli

Učenici trebaju naučiti prepoznati situacije u kojima su dječija prava ugrožena ili prekršena. Razgovor o nepravdi pomaže im da razvijaju osjećaj za pravdu, empatiju i odgovornost prema drugima. Kroz različite aktivnosti uče kako reagovati kada se neko osjeća povrijeđeno, isključeno ili nepravедно tretirano.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici kroz razgovor, igru uloga i zajedničke aktivnosti uče prepoznati situacije u kojima su prava narušena ili uskraćena. Aktivnosti potiču razvoj empatije, osjećaja za pravdu i spremnosti da reaguju kada primijete nepravdu u razredu ili školi.

AKTIVNOSTI

Pjesma: Nemoj mi se rugati	Igra asocijacija: U tuđim cipelama	Strategija: Različite perspektive	Vruća stolica	Grupna refleksija	Intervju
--------------------------------------	--	---	----------------------	--------------------------	-----------------

JU OŠ "Mula Mustafa Bašeskija"

Škola je mjesto u kojem učenici, osim znanja, razvijaju međusobno poštovanje, osjećaj pripadnosti i sigurnosti. Razgovor o poštovanju pomaže učenicima da prepoznaju ponašanja koja grade dobre odnose i ona koja narušavaju prava drugih. Uče kako stvarati okruženje u kojem se svako osjeća uvaženo i sigurno.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici kroz razgovor, zajednički rad i kreativne aktivnosti uče šta znači poštovanje u školi i zašto je važno uvažavati druge. Aktivnosti potiču razvoj odgovornog ponašanja, tolerancije i stvaranje razrednog okruženja u kojem se svako osjeća sigurno i prihvaćeno.

AKTIVNOSTI

Oluja mozga:
Pravo na poštovanje

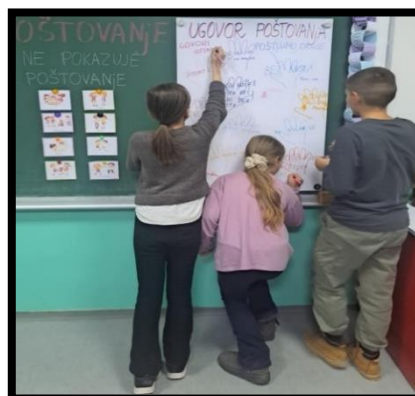
Igra u pokretu
—
kategorizacija

Most:
simboličko učenje

Priča: Lanac poštovanja

Galerija poštovanja

Primjeri iz prakse

JU OŠ "9. Maj" Pazarić IV 1

Učenici trebaju znati da imaju pravo izraziti svoje mišljenje i učestvovati u donošenju odluka koje se tiču njihove škole i zajednice. Kada djeca uče da argumentuju stavove i slušaju druge, razvijaju osjećaj odgovornosti, samopouzdanja i pripadnosti. I male ideje mogu dovesti do pozitivnih promjena.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici kroz razgovor, diskusiju i zajedničko donošenje odluka uče da imaju pravo izraziti mišljenje i predlagati promjene. Aktivnosti potiču samopouzdanje, odgovornost i osjećaj da se vlastitim idejama može doprinijeti boljoj atmosferi u razredu i školi.

AKTIVNOSTI

T-tabela (za/protiv)	Strategija: Rotirajući preglednik	Lista prava — slučajni izbor	Mišljenje, argumentacija, pokret	Krug povjerenja
-------------------------	---	---------------------------------	--	--------------------

Primjeri iz prakse

JU OŠ "Pofalići"

Vršnjačka podrška i tolerancija pomažu učenicima da se u školi osjećaju sigurno, prihvaćeno i poštovano. Učenici uče prepoznati emocije drugih, pokazati razumijevanje i pružiti pomoć kada je to potrebno. Razvijanjem empatije i solidarnosti jača se osjećaj pripadnosti i stvara pozitivna školska klima.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici kroz igru, razgovor i zajedničke aktivnosti razvijaju empatiju, toleranciju i spremnost da pruže podršku vršnjacima. Aktivnosti potiču razumijevanje različitosti i jačaju osjećaj pripadnosti, čime se stvara sigurno i prijateljsko okruženje u razredu.

AKTIVNOSTI

Paralelna
asocijacija

Film Inside Out

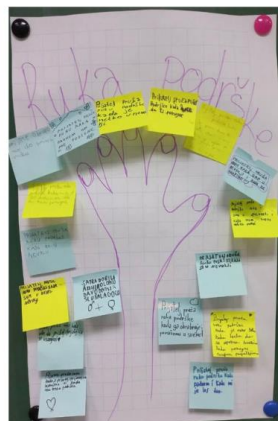
Silueta:
podrške

Riječi

Kutija podrške

Misao
pokret: —
Ljubav
je

Primjeri iz prakse

OŠ "Kovačići"

V RAZRED

5. razred osnovne škole

Radionice za peti razred nadograđuju znanja iz četvrtog i uvode veću složenost. Učenici ne samo da prepoznaju prava nego uče kako reagovati kada su ugrožena, kako graditi tim koji čini promjenu i kako njihov glas konkretno može promijeniti školsku stvarnost.

Pregled radionica

V	1. UVOD U DJEČIJA PRAVA	2. PREPOZNATI UGROŽENA PRAVA	3. NAČINI ZAŠTITE PRAVA	4. VAŽNOST UČEŠĆA I MIŠLJENJA	5. VRŠNJAČKA PODRŠKA
	5.1. Prava u svakodnevnom životu	5.2. Prava su ugrožena – Vrijeme je za Reakciju!	5.3. Tim pravde — Zajedno činimo promjenu	5.4. Glas učenika mijenja školu	5.5. Ruka podrške — jači zajedno

Radionica dostupna na QR kodu

Skenirajte kod kamerom telefona ili QR čitačem za pristup radionicama, radnim listovima i dodatnim materijalima za radionice.

1.

UVOD U DJEČIJA PRAVA

5.1. Prava u svakodnevnom životu

Kako učenici stiču nova i dopunjuju ranije stečena znanja, oni razvijaju osjećaj za pravdu, samostalnost i kritičko mišljenje. Razgovor o dječijim pravima, kroz situacije iz njihove svakodnevice, omogućava im da shvate da prava nisu apstraktna, već su prisutna u porodici, školi i zajednici.

Djeca i odrasli upoznaju se sa pravima iz Konvencije o pravima djeteta, te se pripremaju za rad na ostvarivanju dječijih prava u svakodnevnom životu. Uče prepoznati situacije u kojima su prava ispoštovana ili ugrožena i kako reagovati u tim situacijama.

Na ovaj način se gradi pozitivna razredna i školska klima, prevenira diskriminacija i nasilje te se podstiče kultura poštovanja i saradnje.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici upoznaju prava iz Konvencije u kontekstu svakodnevnog života. Uče prepoznati situacije u kojima su prava ispoštovana ili ugrožena i kako reagovati. Na taj način se gradi pozitivna razredna klima, prevenira diskriminacija i potiče kultura poštovanja i saradnje.

AKTIVNOSTI

Grupisanje na osnovu crteža	Igra DA/NE	Prava u mom danu	Prepoznavaj pravo	TOP lista 3 prava	Posljedica — uzrok
-----------------------------	------------	------------------	-------------------	-------------------	--------------------

Primjeri iz prakse

JU OŠ "Avdo Smailović", V 3

Sva dječija prava iz Konvencije o pravima djeteta su povezana i jednako važna. Djeca imaju pravo na posebnu zaštitu zato što nemaju moć i nedovoljno znanja kako se zaštititi. U djetinjstvu je najveći dio odgovornosti za njihovo osiguravanje u rukama odraslih koji imaju zadatak promišljati šta je najbolje za djecu u nekoj situaciji, kako ih zaštititi i osigurati poticajne uslove za rast i razvoj.

Osiguramo li djeci poticajno, podržavajuće i sigurno okruženje u kojem će učenici preuzimati svoje obaveze u skladu sa uzrastom i mogućnostima, uz kontinuiranu podršku odraslih, učenici će se naučiti svojim odgovornostima i razviti se u samosvjesne odrasle osobe. Na taj način će naučiti poštovati sebe i druge, kao i zaštititi se od svih oblika nasilja što će rezultirati brigom o mentalnom zdravlju.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici razvijaju sposobnost prepoznavanja kršenja prava i razumijevaju da znaju kome se obratiti. Kroz filmski prikaz i aktivnosti nauče da siguran odgovor na nepravdu nije tiho trpljenje nego odgovorna i hrabra akcija.

AKTIVNOSTI

Oluja mozga

Film: Priča o Zufan

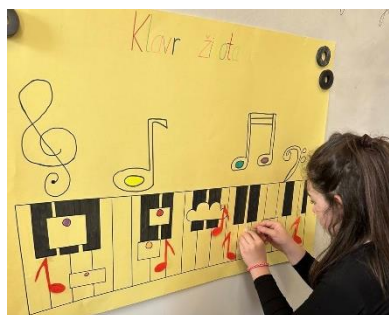
Razgovor o filmu

Vrijeme je za reakciju!

Klavir života

Termometar reakcije

Primjeri iz prakse

JU OŠ "Zajko Delić", V 1

3.

NAČINI KAKO UČENICI MOGU OSTVARITI I ZAŠTITITI SVOJA PRAVA U ŠKOLI

5.3. Tim pravde — Zajedno činimo promjenu

Svi stručnjaci se slažu s mišlju da su djeca najosjetljivija kategorija društva i da u skladu s tim trebamo graditi društvo zaštite djece koja su učenici u osnovnoj školi. Kako bi stvarali društvo jednakih mogućnosti, neophodno je osvrnuti se na poseban zakonski okvir, a to je poštivanje Konvencije o dječjim pravima.

Realizacijom ove teme, učenici će:

- biti dio tima koji će doprinijeti razvoju socijalnih vještina svakog pojedinca u odjeljenju
- naučiti načine rješavanja problemskih situacija
- jačati svoje samopouzdanje
- razmjenom iskustava sa vršnjacima naučiti da se snađu u novim i drugačijim situacijama.

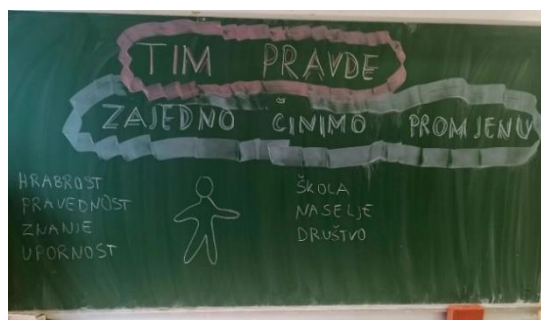
Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici se organizuju kao Tim pravde koji može napraviti stvarnu promjenu u školi i zajednici. Kroz misiju tima i galeriju ideja shvaćaju da individualni doprinos ima snagu tek kada se udruži s vršnjacima koji dijele iste vrijednosti.

AKTIVNOSTI

Oluja mozga	Lopta u dvorištu — priča	Misija Tima pravde	Galerija ideja	Moj doprinos timu	Rad na nastavnom listu
-------------	--------------------------	--------------------	----------------	-------------------	------------------------

Primjeri iz prakse

JU OŠ „Osman Nakaš“ V 2, V 3

Konvencija o pravima djece traži uvažavanje mišljenja djeteta, a samim tim i njegovu participaciju. Svako dijete ima pravo da izrazi svoje mišljenje i da to mišljenje bude uzeto u obzir.

Pravo djeteta da izrazi svoje mišljenje, da dobije odgovarajuće informacije, te da bude saslušano, jedno je od temeljnih prava sadržano u Konvenciji o pravima djeteta. Djeca imaju pravo učestvovati, s tim da prava na učešće su povezana sa nivoima zrelosti djece i pružaju značajnu podršku dječijem razvoju.

Djecu nije dovoljno samo saslušati, važno je ozbiljno shvatiti ono što nam imaju kazati, kao što bi kazao Lansdown (2005.):

„Malo je smisla u slušanju djece, ako se naknadno ne uzimaju u obzir njihovi stavovi“.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici razvijaju sposobnost artikuliranja stavova i razumijevanje da participacija nije samo pravo — to je odgovornost. Kroz glasanje i drvo promjena shvaćaju da njihov glas ima konkretnu snagu da mijenja školsku stvarnost.

AKTIVNOSTI

Nova školska
pravila — priča

Naša škola bi
bila bolja...

Glasanje
(participacija)

Termometar:
Moj glas se
čuje

Drvo promjena

Primjeri iz prakse

JU OŠ „Šejh Muhamed ef. Hadžijamaković“ V 1, V 2

Vršnjačka podrška predstavlja polaznu osnovu za neometan socijalni i psihofizički razvoj učenika. Kada ovaj vid podrške izostaje i kada se učenici ne osjećaju ugodno u školskom okruženju i vršnjačkim grupama, stvara se pogodno tlo za psihosocijalne teškoće koje nerijetko zahtijevaju podršku profesionalaca izvan škole.

Podrška i razumijevanje vršnjaka koja motiviše učenike stvaraju čuda u pogledu napredovanja u svim segmentima razvoja. Vođeni motom “Život je ljepši kada se druži-ruku podrške svima pruži”, učimo naše učenike da postoji izlaz iz svake situacije ma kako se činila teškom, ukoliko imamo razumijevanje naše okoline, te da na svaku nepravdu trebamo i moramo adekvatno reagovati.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici razvijaju mrežu uzajamne podrške u razredu. Kroz konkretne aktivnosti shvaćaju da pružanje podrške nije slabost nego snaga — i da usamljeni glas postaje moćan kada su uz njega prijatelji koji razumiju.

AKTIVNOSTI

Ogledalo ruke	Ruka koja pomaže	Savijeni papir	Lanac podrške	Gradimo — stvaramo	Moja ruka podrške
---------------	------------------	----------------	---------------	--------------------	-------------------

Primjeri iz prakse

JU OŠ „Sokolje“ V 1, V 2
JU OŠ „Osman Nakaš“ V 1

NAUČILI SMO NA RADIONICI — PRIMIJENILI U UČIONICI

VI RAZRED

6. razred osnovne škole

Radionice za šesti razred nadograđuju znanja stečena u ranijim godinama i usmjerene su ka dubljoj analizi, kritičkom mišljenju i aktivnom građanstvu. Učenici se susreću sa složenim situacijama kršenja prava, uče kako funkcionišu mehanizmi zaštite i preuzimaju ulogu agenata promjena u svojoj zajednici.

Pregled radionica

VI	1. UVOD U DJEČIJA PRAVA	2. PREPOZNATI UGROŽENA PRAVA	3. NAČINI ZAŠTITE PRAVA	4. VAŽNOST UČEŠĆA I MIŠLJENJA	5. VRŠNJAČKA PODRŠKA
	6.1. <i>Dječija prava i svijet oko nas</i>	6.2. <i>Prava na papiru - a u stvarnosti?</i>	6.3. <i>Zaštiti svoja prava - budi odgovoran učenik škole</i>	6.4. <i>Tvoje mišljenje mijenja svijet – počni od svoje škole</i>	6.5. <i>Ja sam tu za tebe – vršnjačka podrška u praksi</i>

Radionica dostupna na QR kodu

Skenirajte kod kamerom telefona ili QR čitačem za pristup radionicama, radnim listovima i dodatnim materijalima za radionice.

Djeca se rađaju s temeljnim pravima i slobodama koja pripadaju svim ljudskim bićima. Prava djece nemaju rok trajanja, ona su univerzalna i suvremenska. Nažalost, danas svjedočimo da se širom svijeta zbog političkih, kulturnih, ili ekonomskih faktora dječja prava zanemaruju i uskraćuju.

Škola ima zadatak da učenike/ce osnaži kako bi bili moćni nosioci promjena u svom okruženju i društvu općenito, bez obzira na uzrast. Osobnim primjerom, angažovanjem u zajednici, edukacijom svojih vršnjaka, korištenjem tehnologije i kreativnog izraza, učenici/ce mogu dati značajan doprinos zaštiti i promociji svojih prava, te pomoći u oblikovanju društva koje poštuje i štiti svako dijete.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Kroz interaktivne aktivnosti, razgovor i primjere iz svakodnevnog života, učenici promišljaju o tome kako dječja prava žive u njihovoj školi, porodici i zajednici. Učenici kreiraju kartice prava, promišljaju o odgovornostima koje preuzimamo u skladu sa pravima koja nam pripadaju. Igra pantomime ih potiče da na dosjetljiv i kreativan način prikažu određena prava, dok aktivnost "Riješi situaciju" na analizu zamišljenih situacija i donošenje pravednih i odgovornih odluka.

AKTIVNOSTI

Zid ideja:
Imam pravo
na...

Kreiramo
kartice prava

Kreiramo
kartice
odgovornosti

Odgonetni
pravo

Riješi
situaciju

Primjeri iz prakse

Kada znaju da su njihova prava zaštićena i da mogu da traže i dobiju adekvatnu pomoć, djeca se osjećaju sigurnije, hrabrije i otpornije. Ova radionica ih podstiče da reaguju ako vide nepravdu prema svojim drugarima, naročito onima koji su drugačiji ili osjetljiviji. Ukoliko znaju koristiti mehanizme zaštite svojih i tuđih prava time sigurno razvijaju svoje samopouzdanje ali i osjećaj odgovornosti.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici analiziraju stvarne i zamišljene situacije. Aktivnosti poput „Tegla prava“ i igrokaza razvijaju:

- ❖ empatiju i emocionalnu pismenost,
- ❖ sposobnost prepoznavanja nepravde,
- ❖ analizu uzroka i posljedica,
- ❖ nenasilnu komunikaciju,
- ❖ predlaganje konkretnih rješenja.

Kada učenik prepozna da ismijavanje vršnjaka predstavlja kršenje prava na dostojanstvo i nediskriminaciju, on ne uči samo definiciju – on razvija **građansku odgovornost**.

AKTIVNOSTI

Tegla prava

Igrokaz: Neka mi
neko pomogne

Zaštitimo prava

Dnevnik dječijih
prava

Primjeri iz prakse

JU OŠ "9. maj" Pazarić, Igrokaz, VI razredi
JU OŠ „Sokolje“, „Tegla prava“, VI 2

3.

NAČINI KAKO UČENICI MOGU OSTVARITI I ZAŠTITITI SVOJA PRAVA U ŠKOLI

6.3. Zaštititi svoja prava — budi odgovoran učenik škole

Djeca kao i odrasli trebaju biti poštovani kao osobe u skladu sa zagaranovanim pravima na život, integritet i dostojanstvo. Zaštita svojih prava u školi je veoma važna jer svaki učenik/ca treba da se osjeća sretno, sigurno i poštovano u školskom okruženju. Kroz razumijevanje svojih prava i obaveza, poštovanje školskih pravila, aktivno učešće u nastavi i društvenim aktivnostima, slušanje i komunikaciju sa vršnjacima i školskim osobljem, asertivnost, konstruktivnu kritiku i rješavanje konflikata te zaštitu od nasilja i diskriminacije, svaki učenik/ca ima moć da oblikuje ne samo svoje obrazovanje, već i školsku zajednicu u cjelini.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Kroz aktivnost “Šest šešira za razmišljanje” učenici razvijaju vještine kritičkog mišljenja i argumentovanog diskutovanja, uvažavanja različitih stavova, timskog rada i zajedničkog donošenja odluka. Aktivnost doprinosi razumijevanju da se prava djeteta u školi ostvaruju kroz saradnju, dijalog i odgovorno ponašanje svih članova zajednice.

Učenici uče kako se kreiraju pravila i zašto je važno da budu pravedna i primjenjiva.

AKTIVNOSTI

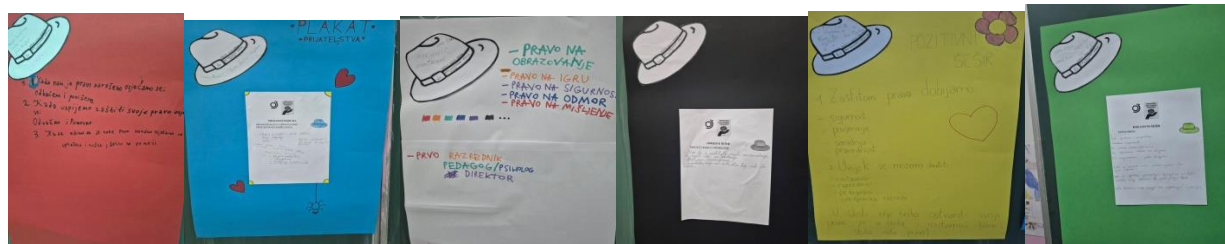
Moje pravo u jednoj rečenici

Šest šešira za razmišljanje

Obećavam da ću... (Grafiti)

Naša pravila za naša prava

Primjeri iz prakse

JU OŠ „Kovačići“, VI 1

Dječja prava temelje se na tome da djeca imaju pravo na dostojanstven život, zdravstvenu zaštitu, pravo na sudjelovanje i donošenje odluka. Pravo na izražavanje mišljenja ima veliki značaj u procesu formiranja djeteta u zdravu, odgovornu i samostalnu ličnost. Škola je zajednica, a svaka zajednica se može poboljšati kad ljudi sarađuju. Učenici/ce će kroz radionice usvojiti da mogu biti pokretači promjene i da je u tom procesu potrebno biti konstruktivan, asertivan i ustrajan. Dječije ideje, pitanja i prijedlozi mogu učiniti školu, zajednicu – i svijet – boljim mjestom.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Kada učenici kreiraju „Povelju o dječjim pravima u školi“, oni uče kako funkcionise demokratski proces i kako zajednički donositi odluke za dobrobit cijele zajednice. Uče da:

- ❖ pravo na mišljenje znači i obavezu slušanja drugih,
- ❖ zaštita prava zahtijeva saradnju,
- ❖ promjene nastaju kroz dijalog i zajedničko djelovanje

AKTIVNOSTI

Putovanje kroz
prava

Povelja o dječjim
pravima u školi

Ko nam može
pomoći?

Domaći: Uredimo
kutak prava

Primjeri iz prakse

JU OŠ „Osman Nakaš“, VI razredi

Svako dijete ima potpuno pravo i slobodu da izrazi svoje mišljenje kao i da učestvuje u donošenju odluka u porodici i školi (Konvencija o pravima djeteta). Kada učenik otvoreno govori o svojim stavovima i potrebama, promišlja i predlaže ideje, razvija samopouzdanje i odgovornost ali učestvuje i u donošenju odluka. Kroz ovu temu učenici trebaju prepoznati važnost učešća u radu škole što im omogućava da njihove potrebe budu bolje prihvaćene i uvažene. Škola kao zajednica njeguje empatiju i prijateljstvo. Pozitivni vršnjački odnosi, osjećaj povjerenja, pripadnosti, zajedništva, druženja, međusobna podrška, pomoć i ohrabrenje, od velikog su značaja za pravilan razvoj mlade osobe.

Šta učenici razvijaju kroz radionicu

Učenici kroz igru i simulaciju različitih situacija uče kako prepoznati i reagovati kada su prava djeteta ugrožena. Analiziraju kratke scenarije iz školskog života (npr. isključivanje iz igre, ismijavanje, nepravedno postupanje) i predlažu načine kako mogu pružiti podršku vršnjaku. Kroz ove aktivnosti učenici razvijaju empatiju, socijalne i komunikacijske vještine, odgovornost i spremnost na vršnjačku podršku, te uče kako aktivno doprinositi poštivanju prava djeteta u svakodnevnim situacijama.

AKTIVNOSTI

Ja sam tu za tebe —
upoznavanje pravila

O pravima — kroz igru
(igranje)

Mi smo sada ambasadori
prava

Primjeri iz prakse

JU OŠ „Sokolje“, VI 2

Kutak dječijih prava

Radionice ne završavaju kada učenik izađe iz učionice. Završavaju tek kada vrijednosti koje su u njima naučene postanu dio života škole — vidljive na hodnicima, u razgovorima, u prostoru koji djeca svakodnevno dijele.

Ovaj dokument namijenjen je školama uključenim u projekt Prava djeteta — naša zajednička odgovornost. Cilj je ponuditi ideje i smjernice za uređenje školskog kutka dječijih prava, bez obzira na to da li škola ima poseban prostor ili samo pano. Kutak predstavlja mjesto gdje se dječija prava vidljivo promovišu, a učenici kroz aktivno učešće postaju ambasadori svojih prava.

Ono što je započeto na radionicama — razgovor, empatija, kritičko mišljenje, međusobno poštovanje — može i treba biti ugrađeno u fizički prostor škole. Kutak dječijih prava nije dekoracija. To je živi, promjenljivi prostor koji govori o vrijednostima zajednice.

1

Uloga vršnjačkih edukatora i Vijeća učenika

Vršnjački edukatori i predstavnici Vijeća učenika čine važni dio tima koji uređuje i održava kutak dječijih prava. Njihova uloga nije samo tehnička — oni su glasnici vrijednosti, posrednici između učenika i nastavnika i pokretači pozitivnih promjena u školi.

Vršnjački edukatori i Vijeće učenika:

- Motiviraju vršnjake da učestvuju u kreiranju sadržaja kutka
- Prikupljaju poruke, radove i prijedloge od odjeljenja
- Učestvuju u odabiru poruke mjeseca ili dječijeg rada koji ide na pano
- Organiziraju kratke aktivnosti: pitanja dana, izazovi dobrih djela, mini ankete
- Prate kako učenici doživljavaju dječija prava i prenose povratne informacije
- Redovno osvježavaju kutak: izmjene radova, dodavanje novih ilustracija i QR kodova

2

Radovi nastali tokom radionica

Radovi nastali tokom radionica o dječijim pravima trebaju imati posebno mjesto u kutku dječijih prava. Oni mogu biti izloženi u vidu mini-galerije, rotirajuće postavke, izabranih radova koji predstavljaju 'glas učenika', te ilustracija, stripova, poruka ili kratkih tekstova učenika. Ovi radovi omogućavaju da se javno vidi proces učenja, povećavaju motivaciju učenika i jačaju osjećaj pripadnosti projektu.

3

Ideje za škole koje imaju poseban prostor

Škole koje mogu posvetiti dio hodnika ili učionice kutku dječijih prava imaju mogućnost kreirati pravi živi centar koji se razvija zajedno s učenicima kroz cijelu školsku godinu.

1 Staza dječijih prava

Na pod se postavljaju tragovi stopa koji vode kroz različite stanice: pravo na igru, obrazovanje, zaštitu, mišljenje, zdravlje, porodicu. Svaka stanica može sadržavati kratku poruku i ilustraciju.

2 Drvo dječijih glasova

Učenici na listovima pišu šta za njih znače prava, poruke odraslima ili primjere kada se osjećaju sigurno.

3 Kutija povjerenja

Učenici anonimno ubacuju poruke o situacijama nepravde, dobrim primjerima ili prijedlozima za unapređenje okruženja.

4 Kutak heroja prava

Dio prostora posvećen osobama koje su doprinijele zaštiti dječijih prava na globalnom ili lokalnom nivou.

5 Galerija dječijih radova

Prostor se ukrašava stripovima, ilustracijama, porukama i materijalima nastalim tokom radionica.

Ideje za škole koje imaju samo pano

Ograničen prostor nije prepreka za živi kutak dječijih prava. I jedna ploča ili jedan ugao hodnika može postati moćno mjesto ako je sadržaj interaktivan i djeci zaista blizak.

SEMAFOR DJEČIJIH PRAVA — IDEJA ZA PANO

Jedna od najefikasnijih i vizuelno najjačih ideja za pano: tri segmenta u bojama semafora u kojima učenici sami lijepe primjere ponašanja. Nije nastavnik taj koji ocjenjuje — djeca sama prepoznaju i razvrstavaju.

ZELENO — poštujemo

ŽUTO — moramo biti pažljiviji

CRVENO — ovo ne smijemo

OSTALE IDEJE ZA PANO

Poruka mjeseca

Svaki mjesec se izabere jedno pravo i održava se mini-konkurs za najbolju dječiju poruku ili ilustraciju. Najbolji rad ide na pano.

Oblaci prava

Prava ispisati na oblacima, a ispod njih učenici dodaju primjere iz života kada se to pravo poštuje ili krši.

F Mini galerija fotografija

Fotografije sa realizovanih radionica u školi — pano postaje i dokumentacija procesa.

M Moje pravo, moja odgovornost

Za svako pravo dodati kratku poveznicu:

- Pravo: da kažem šta mislim.
- Odgovornost: da saslušam i druga.

QR kodovi

Lako se dodaju: svaki vodi ka kratkom videu (npr. UNICEF), radnom listu ili poruci učenika.

Zid dobrih djela

Učenici zapisuju situacije u kojima su oni ili drugi bili primjer poštovanja prava.

Govornik dana

Jedno dijete ima priliku ostaviti poruku generacijama koje dolaze.

Naš dogovor

Škole mogu izložiti i svoj Kodeks ponašanja usklađen s pravima djeteta.

Plakat 10 osnovnih prava

Može biti ilustrativan, jednostavan, s ikonama. Može biti kreiran u radu s učenicima — svaki razred ilustrira jedno pravo.

Anonimno poštansko sanduče “Imam problem – pomози mi da ga riješim”

Preporučuje se postavljanje *anonimnog sandučeta* u koje učenici mogu ubaciti poruke sa situacijama u kojima trebaju podršku ili savjet. Primjeri poruka koje učenici ubacuju:

- Drugovi me ne primaju u igru.
- Svađam se s prijateljem, ne znam kako to riješiti.
- Neko me stalno izaziva.

Savjet sedmice — format za pano:

Kako se postaviti kada te drugovi ne uključuju u igru...

Odabrani savjeti, preporuke i ohrabrujuće poruke izlažu se na panou — bez otkrivanja identiteta učenika koji je postavio pitanje.

Tim ambasadora dječijih prava

Može se imenovati mali tim ambasadora dječijih prava koji bi u saradnji s pedagogom, psihologom i socijalnim radnikom učestvovao u:

- Prikupljanju pitanja iz anonimnog sandučeta i osmišljavanju odgovora
- Promovisanju tolerantnog i sigurnog okruženja među vršnjacima
- Kreiranju izazova sedmice i tematskih aktivnosti
- Osvježavanju i održavanju kutka dječijih prava
- Edukovanju mlađih učenika o pravima djeteta

Ambasadori mogu imati svoj vizuelni znak — bedž, naljepnicu ili mini-plakat — i posebnu ulogu u predstavljanju poruka vršnjacima.

7

Tematske sedmice — život kutka tokom godine

Tematske sedmice daju kutku ritam i osiguravaju da prava djeteta ne ostanu tema jednog dana u novembru. Svaka sedmica fokusira se na jednu vrijednost i donosi konkretne aktivnosti za cijelu školu.

Sedmica poštovanja

Fokus na uvažavanju različitosti i međusobnom dostojanstvu

Sedmica prijateljstva

Aktivnosti izgradnje povjerenja i vršnjačke podrške

Sedmica hrabrosti

Govoriti istinu, stati u odbranu, preuzeti odgovornost

Sedmica prava

Centralna sedmica — intenzivne aktivnosti oko datuma prava djeteta

Sedmica zahvalnosti

Primjećujemo dobra djela, iskazujemo zahvalnost zajednici

Sedmica empatije

Učimo se postavljati u tuđu perspektivu i razumijevati druge

Izazov sedmice — primjeri

1. Osmisli pozitivan izazov koji će poticati istinske vrijednosti u školi ove sedmice.
2. Postavi istražvačko pitanje za ostale učenike na tabli — ko odgovori do petka, dobiva pohvalu.

3. Napravi kratku ukrštenicu o pravima djeteta i postavi je na pano.
4. Zapiši jedno dobro djelo koje si primijeti/la ove sedmice i podijeli ga s odjeljenjem.
5. Napiši poruku ohrabrenja anonimno i ubaci je u sanduče podrške.

Ideje kako prostorno organizovati kutak dječijih prava

Zona 1 — Prezentacijski pano	Centralni pano s aktuelnim sadržajem: pravo mjeseca, dječiji radovi s radionice, poruka sedmice, QR kodovi.
Zona 2 — Interaktivni zid	Drvo dječijih glasova, kutija povjerenja / anonimno sanduče, izazov sedmice, zid dobrih djela.
Zona 3 — Kutak ambasadora	Mini sto ili polica za rad tima ambasadora. Materijali za kreiranje sadržaja, popis članova tima s bedž oznakama.
Zona 4 — Relaksirajući kutak	Mekana sjedaljka ili jastučići, materijali za smirenje (antistres loptice, bojanke, slagalice), jasna pravila korištenja prostora.
Zona 5 — Historija projekta	Mini galerija fotografija s radionica. Dokumentacija procesa učenja, radovi nastali tokom radionica po razredima.

Refleksija za nastavnika/cu

1. Da li kutak u nasoj školi odražava glas učenika ili glas nastavnika?
2. Koliko često se sadržaj kutka mijenja — jednom godišnje ili živi zajedno s razredom?
3. Znaju li učenici da mogu anonimno ostaviti poruku i da će biti uzeta ozbiljno?
4. Ima li neko konkretnu ulogu u održavanju kutka ili je to samo jedna osoba?
5. Da li je kutak pristupačan svim učenicima — uključujući one s teškoćama u razvoju i s invaliditetom?
6. Na koji način kutak povezuje ono što se uči na radionicama s onim što se živi u školi?

Umjesto zaključka

Kutak dječijih prava nije projekat koji se završi. To je proces. Počinje jednom radionicom, jednim plakatom, jednim razgovorom — i raste zajedno s djecom koja ga stvaraju i oživljavaju. Škola koja ima kutak koji živi nije samo škola koja poštuje prava djeteta. To je škola koja uči djecu da prava nisu datumi — već odgovornost svakoga od nas.

JU OŠ "Osman Nakaš"

POGLAVLJE III

Evaluacija

Zašto je evaluacija važna?

Evaluacija predstavlja ključni dio svakog odgojno-obrazovnog procesa jer omogućava uvid u to koliko su planirane aktivnosti ostvarile svoje ciljeve. U kontekstu radionica o dječijim pravima, evaluacija ima posebnu vrijednost jer ne mjeri samo usvojeno znanje, već i promjene u stavovima, osjećajima i ponašanju učenika.

Kroz evaluaciju dobijamo odgovore na:

- Da li učenici razumiju dječija prava?
- Da li ih prepoznaju u svakodnevnom životu?
- Da li su razvili empatiju i spremnost na djelovanje?

Evaluacija omogućava:

- uvažavanje glasa učenika
- refleksiju nastavnika
- unapređenje budućih radionica

Evaluacija nije samo završni korak, već proces učenja iz iskustva koji vodi ka kvalitetnijem radu i stvaranju sigurnijeg i pravednijeg školskog okruženja.

EVALUACIJSKI LISTIĆ ZA VODITELJE RADIONICA

učitelji/učiteljice, pedagozi, psiholozi

IV

IV RAZRED

Evaluacijski listići

Legenda: 1 — uopšte ne 2 — malo 3 — umjereno 4 — uglavnom da 5 — potpuno da

1 U kojoj mjeri su učenici tokom radionica razumjeli dječija prava? 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

2 Koliko su aktivnosti bile prilagođene uzrastu učenika? 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

3 Koliko su učenici bili aktivni tokom radionica? 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

4 U kojoj mjeri su učenici razvili empatiju? 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

5 Da li su radionice doprinijele razvoju pozitivne razredne klime? 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

6 Koje aktivnosti su bile najefikasnije?

7 Koje izazove ste uočili?

8 Šta biste unaprijedili u narednom ciklusu?

EVALUACIJSKI LISTIĆ ZA UČENIKE / UČENICE

IV

IV RAZRED

Evaluacijski listići

Legenda: 😊 = Slažem se 😐 = Ne znam 😞 = Ne slažem se

1 Naučio/naučila sam nešto novo o dječijim pravima. 😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

2 Razumijem šta je nepravda. 😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

3 Znam kako pomoći drugu/dругarici. 😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

4 Znam kome se obratiti za pomoć. 😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

5 Osjećao/osjećala sam se ugodno na radionicama. 😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

6 Najviše mi se svidjelo:

7 Šta bih želio/željela promijeniti:

8 Moja poruka o dječijim pravima:

EVALUACIJSKI LISTIĆ ZA VODITELJE RADIONICA

učitelji/učiteljice, pedagozi, psiholozi

V

V RAZRED

Evaluacijski listići

Legenda: 1 — uopšte ne 2 — malo 3 — umjereno 4 — uglavnom da 5 — potpuno da

1

U kojoj mjeri su učenici razumjeli vezu između prava i svakodnevnog života?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

2

Koliko su aktivnosti potakle kritičko mišljenje učenika?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

3

U kojoj mjeri su učenici razvili sposobnost prepoznavanja kršenja prava?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

4

Koliko su učenici bili sposobni argumentovati vlastite stavove?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

5

Da li su radionice ojačale osjećaj zajedništva i međusobne podrške?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

6

Koje aktivnosti su najviše angažirale učenike?

7

Gdje su učenici imali teškoća — šta treba više vremena?

8

Šta biste drugačije uradili u narednom ciklusu?

EVALUACIJSKI LISTIĆ ZA UČENIKE / UČENICE

V

V RAZRED

Evaluacijski listići

Legenda: 😊 = Slažem se 😐 = Ne znam 😞 = Ne slažem se

1

Razumijem da prava postoje u mom svakodnevnom životu.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

2

Znam prepoznati situaciju u kojoj su nečija prava ugrožena.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

3

Znam šta mogu uraditi kada primijetim nepravdu.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

4

Osjećam da moje mišljenje ima vrijednost.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

5

Radionice su mi pomogle da bolje razumijem sebe i druge.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

6

Jedna stvar koju sam naučio/naučila i neću zaboraviti:

7

Nešto što bih volio/voljela znati više o pravima:

8

Poruka mom/mojoj nastavniku/nastavnici:

EVALUACIJSKI LISTIĆ ZA VODITELJE RADIONICA

učitelji/učiteljice, pedagozi, psiholozi

VI

VI RAZRED

Evaluacijski listići

Legenda: 1 — uopšte ne 2 — malo 3 — umjereno 4 — uglavnom da 5 — potpuno da

1

U kojoj mjeri su učenici razvili kritičko razumijevanje dječijih prava?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

2

Koliko su učenici bili sposobni da prava povežu s globalnim kontekstom?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

3

U kojoj mjeri su učenici preuzeli aktivnu ulogu — ambasadori promjena?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

4

Koliko su radionice doprinijele razvoju građanskih kompetencija učenika?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

5

Da li su učenici razvili plan konkretnih akcija u školi ili zajednici?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

6

Koji momenti su bili najznačajniji za razvoj učenika?

7

Koje teme zahtijevaju dublju obradu u narednom ciklusu?

8

Kako biste unaprijedili vezu između radionica i školske prakse?

EVALUACIJSKI LISTIĆ ZA UČENIKE / UČENICE

VI

VI RAZRED

Evaluacijski listići

Legenda: 😊 = Slažem se 😐 = Ne znam 😞 = Ne slažem se

1

Razumijem kako funkcionišu mehanizmi zaštite dječijih prava.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

2

Osjećam se sposobnim/sposobnom da zaštitim svoja i tuđa prava.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

3

Spreman/Spremna sam da djelujem kao ambasador/ambasadorica prava.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

4

Radionice su promijenile način na koji gledam na pravdu i odgovornost.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

5

Moj glas može napraviti razliku u školi i zajednici.

😊 ☐ 😐 ☐ 😞 ☐

6

Jedna konkretna akcija koju planiram poduzeti:

7

Šta sam zaključio/zaključila o sebi kao aktivnom građaninu/gr građanki:

8

Poruka budućim generacijama učenika:

RIJEČ IMPLEMENTATORA

Esmir Salihović

JU OŠ "Edhem Mulabdić"

Radionice u okviru projekta „**Prava djeteta – naša zajednička odgovornost**“ osmišljene su tako da se učenje temelji na igri – najprirodnijem i najefikasnijem načinu usvajanja znanja. U vremenu sve izraženijeg otuđenja, posebnu vrijednost ovih aktivnosti predstavlja planski osmišljen i bogato zastupljen grupni rad, koji podstiče saradnju, komunikaciju i međusobno uvažavanje među učenicima. Njihova dodatna vrijednost ogleda se u fleksibilnosti, jer nisu vezane isključivo za sate odjeljenske zajednice, već se mogu realizirati i u okviru različitih nastavnih predmeta.

Dugogodišnja praksa u radu s učenicima pokazuje da je postojao izražen nesklad između teorijskih pedagoških pristupa i konkretnih, primjenjivih aktivnosti u učionici pri izučavanju teme „Prava djeteta“. Ovaj projekat upravo odgovara na tu potrebu, nudeći sadržaje koji su jasno usmjereni na praktičnu primjenu i neposredno iskustvo učenika.

Učenici, kao krajnji korisnici, kroz ove aktivnosti jačaju samopouzdanje, što predstavlja jedan od ključnih zadataka škole. Istovremeno se razvija svijest o važnosti nulte tolerancije na nasilje, kao važnog pedagoškog principa. Poseban značaj ogleda se i u tome što učenici prepoznaju vlastitu ulogu u procesu odlučivanja unutar škole. Razvoj kritičkog mišljenja i aktivno učešće u donošenju odluka predstavljaju temelj za izgradnju odgovornih građana, spremnih da djeluju u demokratskom društvu u interesu zajednice.

Aktivnosti uključuju i multimedijske sadržaje, što ih čini posebno bliskim i zanimljivim savremenim generacijama učenika. Prve povratne informacije iz učionica potvrđuju da su sadržaji izuzetno dobro prihvaćeni – učenici ih doživljavaju kao korisne, dinamične i zabavne. Nakon realizacije radionica ostaje bogat fond učeničkih radova koji mogu biti iskorišteni za formiranje edukativnih kutaka u školama – trajnih podsjetnika i inspiracije za buduće generacije.

Projekat promovira univerzalne vrijednosti i ima dugoročan značaj u odgojno-obrazovnom procesu. Njegova primjena nije vremenski ograničena, već predstavlja kontinuiranu podršku nastavnicima i učenicima u izgradnji sigurnog, poticajnog i inkluzivnog školskog okruženja.

Iskrene reakcije učenika, poput komentara „Pa kad prije prođe čas?“, najbolje potvrđuju kvalitet i uspješnost ovog pristupa, koji je u potpunosti usmjeren na dobrobit djeteta.

- United Nations (1989). Konvencija o pravima djeteta.
- UNESCO (2009). Policy Guidelines on Inclusion in Education.
- UNESCO (2017). A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. Paris: UNESCO.
- UNICEF. Child-Friendly Schools Manual.
- UNICEF (2010). Škola po mjeri djeteta – priručnik za nastavnike. Sarajevo: UNICEF.
- Sapon-Shevin, M. (1999). Because We Can Change the World.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Self-Determination Theory.
- Tomlinson, C. A. (2014). The Differentiated Classroom.
- Tankerlsey, D. et al. Teorija u praksi: Priručnik za profesionalni razvoj učitelja. Step by Step.
- Lansdown, G. Every Child's Right to be Heard. UNICEF.
- Ilić, M. (2015). Metodika građanskog obrazovanja.
- Centar za mirovne studije / Mreža mladih Hrvatske. Priručnik za nastavnike.
- Living Democracy. (n.d.). <https://www.livingdemocracy.com>
- UNICEF Hrvatska: <https://www.unicef.org/croatia/konvencija-i-prava-djece-za-skole-i-vrtice>